

11. Саблук П.Т. Продовольча безпека України / П.Т. Саблук, О.Г. Білорус, В.І. Власов // *Економіка АПК*. – 2009. – № 10. – С. 3–7.
12. Михасюк І. Державне регулювання економіки / І. Михасюк, А. Мельник, М. Крупка, З. Залоза. – Львів: Українські технології, 1999. – 640 с.
13. Лузан Ю.Я. Проект «Комплексна програма підтримки розвитку українського села на період до 2015 року» / Ю.Я. Лузан, В.П. Ситник, П.Т. Саблук. – *Економіка АПК*. – № 1. – 2007. – С. 11-16.
14. Пасхавер Б. Цінова конкурентність аграрного сектору / Б. Пасхавер // *Економіка України*. – 2007. – № 1. – С. 80-85.
15. Кочетков О.В. Формування системи показників продовольчої безпеки країни / О.В. Кочетков, Р.В. Марков // *Економіка АПК*. – 2002. – № 9. – С. 43–44.
16. Гойчук О.І. Продовольча безпека: монографія / О.І. Гойчук. – Житомир: Полісся, 2004. – 348 с.
17. Хорунжий М.Й. Продовольча безпека: соціально-економічна суть, стан і показники / М.Й. Хорунжий // *Економіка АПК*. – 2003. – № 6. – С. 9–16.
18. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/book/rozdil/rozdl1.htm>
19. Бекенов С.С. Продовольственная безопасность – как составляющая экономической безопасности / С.С. Бекенов // *Вестник КРСУ*. – 2004. – № 2. – С. 16–22.
20. Калашинікова Є.Д. Продовольче забезпечення регіону за умов трансформаційної економіки / Є.Д. Калашинікова, Б.М. Стефанішин Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vpri/Ekon/2008_6/6.pdf
21. Тринько Р.І. Соціально-економічна сутність та основні шляхи реалізації продовольчої безпеки в Україні / Р.І. Тринько // *Науковий вісник ЛДУВС. Серія економічна*. – 2006. – № 1. – С. 246–260.
22. Про утворення державного департаменту продовольства: Закон України // *Збірник урядових нормативних актів України*. – 2000. – № 16.
23. Пасхавер Б. Цінова конкурентність аграрного сектору / Б. Пасхавер // *Економіка України*. – 2007. – № 1. – С. 78-83.
24. Гойчук О.І. Продовольча безпека: монографія / О.І. Гойчук. – Житомир: Полісся, 2004. – 348с.

М.І. Камінський

викладач

Львівський університет бізнесу та права

“НЕОКОНСЕРВАТИВНА РЕВОЛЮЦІЯ” РОНАЛЬДА РЕЙГАНА

У 80-ті роки ХХ ст. відбувається поворот до класичної ринкової економіки, тобто поворот до неоконсервативної політики. Проявилось це в політиці неоконсервативного кабінету Маргарет Тетчер, у Великобританії та в “неоконсервативній революції” Рональда Рейгана, у Сполучених Штатах Америки.

Наприкінці 70-х років ХХ ст. стає очевидним, що вичерпується політика “реформаторського лібералізму” а разом із цим закінчується епоха “держави загального добробуту”. Це був період коли держава брала на себе функції управління економікою та соціальною сферою з метою перерозподілу прибутків для забезпечення соціального захисту та відповідного рівня загального добробуту в суспільстві. Але виявилось, що розширення функцій держави по регулюванню економіки при капіталізмі має межі. Наступає загальна євроатлантична криза. Поштовхом для цього була нафтова криза а безпосереднім проявом швидкозростаюча інфляція. Кризові явища 70-х років ХХ ст. допомогли усвідомити, що кейнсіанська концепція “держави добробуту”, тобто широкого державного регулювання економіки, заснованого на соціальних пріоритетах і активному державному підприємстві, майже вичерпала свій потенціал. Спостерігається монополізація економіки і втрачають ефективність державні механізми регулювання ринку. Дана стаття є спробою детальнішого ознайомлення з реформами Рональда Рейгана, 40-го президента США, від республіканської партії.

Ключові слова: “держава загального добробуту”, ринкова економіка, неоконсервативна політика, неоконсервативна революція, монополізація економіки, реформи Рональда Рейгана .

В 80-тые годы ХХ ст. происходит поворот к классической рыночной экономике, поворот к неоконсервативной политике. Проявилось это в политике неоконсервативного кабинета Маргарет Тетчер, в Великобритании а также в “неоконсервативной революции” Рональда Рейгана, в Соединённых Штатах Америки.

В конце 70-х годов ХХ ст. становится очевидным что политика “ реформаторского либерализма” исчерпывает себя, а вместе с этим заканчивается эпоха “ государства всеобщего

достатка”. Это был период, когда государство брало на себя функции управления экономикой и социальной сферой с целью распределения прибылей для обеспечения социальной защиты и соответствующего уровня общего благосостояния в обществе. Но оказывается, что расширение функций государства по регулированию экономики при капитализме всё-таки имеет пределы. Наступает общий евроатлантический кризис. Толчком для этого послужил нефтяной кризис, а непосредственным проявлением – быстро нарастающая инфляция. Кризисные явления 70-х годов XX ст. помогли осознать, что кейнсианская концепция “государства достатка”, широкого государственного регулирования экономики, основанного на социальных приоритетах и активном государственном предпринимательстве, почти исчерпало свой потенциал. Наблюдается монополизация экономики, и теряют эффективность государственные механизмы регулирования рынка. Настоящая статья является попыткой более детально ознакомиться с реформами Рональда Рейгана, 40-го президента США, от республиканской партии.

Ключевые слова: “государство всеобщего достатка”, рыночная экономика, неоконсервативная политика, неоконсервативная революция, монополизация экономики, реформы Рональда Рейгана.

In the 80's of the 20th century there occurs a turn to the classical market economy – neoconservative policy. This was manifested in the “neoconservative revolution” of Ronald Reagan in the USA.

In late 70's it became clear, that the policy of the “state of universal prosperity” has drained it self up. This was the period when the state took up the functions of managing economy and social sphere with the aim of redistribution of profits to ensure social security and an appropriate level of universal prosperity of the society. It appears, that under capitalism there are limits of expansion of functions of the state. The crisis – Euro-Atlantic – that becomes universal arrives. The impetus for that was the oil crisis and the immediate manifestation of it was the rapidly growing inflation. The crisis phenomena of the 70's of the 20th century had helped to become aware that the Keynesian concept of the “state of prosperity”, that is, a wide state regulation of economy based on the social priorities and an active state business activity, has almost exhausted its potential. Monopolization of the market can be observed with the state mechanisms of state regulation of economy loosing their effectiveness. This article is an attempt to familiarize with reforms of Ronald Reagan.

Key words: “state of universal prosperity”, market economy, neoconservative policy, neoconservative revolution, Monopolization of the market, reforms of Ronald Reagan.

Постановка проблеми. Період реформ 80-тих років XX ст., його специфіка, ще не достатньо досліджений та осмислений у вітчизняній теорії та історії держави і права як науки і майже не представлений в навчальних дисциплінах по теорії та історії держави і права. Потребує глибшого дослідження в цілому лінія ліберально-демократичного розвитку країн євроатлантичної цивілізації. Цю прогалину потрібно заповнити для того щоб забезпечити логічну послідовність та системність викладу навчального матеріалу вказаних дисциплін.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед новітніх публікацій, спеціально присвячених Рональду Рейгану, слід виділити дослідження Іваняна Є.А. “Рональд Рейган – хроніка життя і часу”, Видавництво Мисль, Москва, 1991 р, 298 с.. Автор приділяє увагу Рональду Рейгану, як особистості, етапам його становлення як громадського і політичного діяча. Дається побіжний аналіз його реформаторської діяльності в аналітичній частині книжки, під заголовком

“В главной роли”. Що стосується його реформаторської діяльності, неоконсервативної політики в державно-правовій сфері, то тут можна відзначити працю Гедікової Н.П. “Ідейні та політико-правові засади лібералізму: світовий досвід та українська практика (політологічний аспект)”. Одеса: Оптимум, 2009.-330 с., а також електронний ресурс: <http://www.polit.nnov.ru/2009/09/17/gistreaganomics25/17.09.2009> Мировой кризис и "рейганомика – XXI" или назад в будущее (Заметки по новейшей глобальной истории – часть 25). Автор: Маслов О.Ю.

Виклад основного матеріалу. Кризові явища посилюються з середини 70-х років, у США. У світовому економічному розвитку відбувається перехід на стадію постіндустріального розвитку, коли середній і малий бізнес переходить у сфери послуг а на зміну індустріальному суспільству приходять інформаційне. Північна Америка вступає в епоху комп'ютерної революції (як зрештою також Західна Європа, Японія та інші розвинуті країни світу). За точку відліку прийнято брати момент історії, (1973 р.) коли американець Стівен Джобс сконструював перший персональний комп'ютер. І в цьому ж році стався прорив у дослідженнях волоконно-оптичних провідників інформації, що зробило майже миттєвою і водночас рентабельною передачею інформації на будь-які відстані. Ці два винаходи – оптико-волоконний зв'язок і персональний комп'ютер, що став таким же доступним, як і автомобіль, в сукупності з масовим впровадженням робототехніки відіграли по справжньому революційну роль у економічній модернізації сучасного виробництва, обумовивши перехід індустріального суспільства у постіндустріальне. У квітні 1977 р. були встановлені перші комерційні волоконно-оптичні телефонні системи компаніями AT&T і GTE (General Telephone and Electronics) і розпочалося серійне виробництво комп'ютерів. Перевершивши за своїми характеристиками всі існуючі на той час стандарти, вони дуже швидко набули широкого використання. Більше мільйона телефонних розмов сьогодні можна одночасно передавати через одне оптичне волокно. Поява всесвітньої мережі Інтернету та постійно зростаюча потреба в інформаційній пропускну здатності каналів зв'язку посприяли ще

більшому розвитку і використанню волоконної оптики в системах передачі даних. Як вважають науковці, з цього часу вже не земля і не мотори а інформація перетворюється на головний засіб виробництва та розвитку як в економіці так і в науці, культурі, мистецтві, тощо. Наступає бум ноу-хау (новаторських секретів виробництва) в галузях інформаційно-комп'ютерних технологій, переходу до ресурсозберігаючих технологій, комплексної автоматизації виробництва, пріоритетним розвитком сфери послуг, тощо. В цих умовах виявляється невідповідність традиційних методів державного регулювання соціально-економічним процесам. При державному регулюванні економіки значно розріз ся державний, бюрократичний апарат, що стає очевидним в умовах інформаційних комп'ютерних технологій. Цей апарат нагромадив безліч приписів та інструкцій намагаючись уникати відповідальності за рішення, що приймаються, протекціонізм і корупцію. Підірвала ефективність ринкового механізму також некомпетентність бюрократії, тощо. Бюрократизувався також великий бізнес пов'язаний з державою. Стара, централізована система прийняття рішень відповідала конвеєрному (індустріальному) способу виробництва на зміну якому приходять автоматизація та інформатизація виробництва. Різко зросли вимоги до кваліфікованих працівників та спеціалістів, покликаних проявляти ініціативу (ноу-хау), підвищувати свою кваліфікацію. Тепер, тільки таким шляхом можна було підвищувати конкурентоздатність виробництва.

В період “держави загального добробуту” в США завершилося формування середнього класу. Згідно соціологічних опитувань, за період між 1870 р. – 1940 р. (період індустріального розвитку) середній клас традиційно поділявся: старий середній клас (фермери, підприємці, свободні професіонали) та новий середній клас (менеджери, управлінці, наймані професіонали, працівники торгівлі, офісні працівники). За вказаний період питома вага середнього класу в американському суспільстві зросла з 15% до 56%. Отже, фактично, стає опорою усієї державної конструкції. Сполучені Штати виявляються взірцевою країною середнього класу. Країною де для працелюбної людини нормальним є досягнення середнього достатку. Середній клас стає домінуючою економічною, політичною силою, основою і носієм американської демократії. А західне суспільство стало сучасним, модерним суспільством (з модерною державою і правом) лише після того як йому вдалося сформуувати багато чисельний (масовий) і компетентний середній клас. Зміни в складі середнього класу станом на 1940 рік свідчать про перехід до нового типу ділення середнього класу, в основі якого лежало не володіння власністю, а професіональна приналежність. Середнім його назвали за його серединне положення між багатими і бідними. Складається з “середніх людей” не багатих і не бідних. Сам нікого не гнобить і не є пригнобленим. Не прагне до великого багатства і влади. Скромний добробут дозволяє йому зберігати особисту гідність, його життя комфортне і в матеріальному, і в моральному відношенні, сповнена радощами, які приносить сім'я і любов. Прагне до порядку в суспільстві і поважає права та власність інших людей. За період “держави загального добробуту” разом із зростанням добробуту середнього класу зростають пригородні міст. Наступив бум будівництва пригородних котеджів та віл. Середній клас продовжуючи працювати в центрі міста переселяється жити в пригородні райони. Цьому сприяє доступність придбання власного легкового автотранспорту.

Кризисні явища в суспільстві призвели до зміни ментальності середнього класу, який свій добробут досягнув наполегливою багаторічною працею а найбільшим його багатством було – багатство професійних знань та вмінь. Цих людей вже не задовольняв зрівняльний підхід до проблеми справедливості.

Місце і вагу середнього класу в суспільстві, його ментальність добре зрозумів Рональд Рейган, який сам походив із середнього класу. Рейган свідомо зробив ставку на середній клас, так само як і Маргарет Тетчер в Англії. Але Рейган відкрито це проголошував. Рейган запропонував нове, позитивне бачення перспектив розвитку. Мова йшла про повномасштабну реабілітацію курсу класичної ліберальної демократії на протипагу лібералізму періоду “держави загального добробуту”. Але при цьому він не виходить за рамки загальної ліберально демократичної орієнтації. Суспільству пропонувався забутий романтичний образ підприємця, що свідомо йде на ризик і своєю діяльністю створює багатство країни. Тим, хто сумнівається Рейган рекомендує почитати книгу Дж. Гілдера “Багатство і бідність”, яка для самого Рейгана стала як об'явлення, з вищ. Гілдер визнавав, що багатство небагатьох є передумовою добробуту для всіх і що таке розуміння приходиться не відразу. “Золотим правилом капіталізму” Гілдер закликав визнати заслуги і права бізнесу, тих, хто створює блага для всієї країни. Рейган подав цю думку у передвиборчому слогані: “ потрібно зробити вибір між свободним підприємництвом чи монстром бюрократичної держави”. Вся виборча компанія Рейгана у 1980 р. була орієнтована на підтримку середнього класу і у своїх розрахунках Рейган не прорахувався. Значна частина середнього класу, яка традиційно голосувала за демократичну партію на цей раз віддала свої голоси за Рейгана. Одержав перемогу набравши 51% голосів проти 41% поданих за Дж.Картера від демократів. Цілі, які поставили перед собою президент та його адміністрація в чистому виді були сформульовані в двох документах Білого дому – “Програмі економічного відродження” 1981 р. та “Економічній доповіді президента” 1982 р.. Запропоноване скорочення федеральних розходів та федеральних податків, послаблення державного регулювання, що мало сприяти ростові доходів та прибутків з відповідним збільшенням капіталовкладень, покращати продуктивність праці, зменшити інфляцію і надати мільйони нових робочих місць. Конгрес згодився з пропозицією про скорочення податків на громадян на 25% за три роки. Максимальний податок на доходи скорочувався з 70% до 50%. І дійсно наступило економічне піднесення. При цьому скорочуються соціальні програми. 80-ті роки стали часом комп'ютерної революції. Число персональних комп'ютерів зросло (за період між 1981 р. – 1988 р.) з 2 до 45 мільйонів. Розвиток інформаційно – комп'ютерних технологій призвів до розвитку автомобільної промисловості, оснащеної електронною технікою. Новий імпульс отримало літакобудування, ракетобудування, весь військово промисловий

комплекс. Середній клас освоює нові технології та розвивається інноваційний малий бізнес. На виборах 1984 р. Р. Рейган повторно обирається президентом США а демократи зазнають нищівної поразки. Конституція США допускає лише подвійний термін балатування на посаду президента. Якщо би не це обмеження то Рейган, подібно як і М. Тетчер, мав шанс тричі обиратися президентом країни. Але на виборах 1988 р. перемагає Джордж Буш, теж представник республіканської партії, якого активно підтримував Р.Рейган. Таким чином перемога Дж. Буша фактично була третьою перемогою Р.Рейгана та його політичного курсу.

У зовнішній політиці Президент Дж. Буш Старший наслідував попередника (назва курсу – “Стримування і залякування”). У 1989 р. на Мальті відбулася зустріч Дж. Буш Старшого та М. Горбачова, де було оголошено про завершення “холодної війни”. У липні 1991 р. вони підписали Договір про скорочення стратегічних наступальних озброєнь.

Проте третя перемога консерваторів у 1988 р. зовсім не означала перемоги “консервативної революції” і остаточного переходу середнього класу на сторону неоконсерваторів. Соціологічні опитування свідчили, що понад 70% американців продовжували вважати, що концентрація багатства і влади в руках небагатих корпорацій надто велика і суперечить загальним інтересам. Американці укріплювалися в думці “щоб багаті американці і великі корпорації платили справедливую частину податків (65%)”. Дж Буш або не знав цього або не рахувався з цим і продовжував політику Р.Рейгана, що посилює негативні наслідки. Особливо обурювало американців те, що адміністрація Дж. Буша намагалася вирішувати бюджетні проблеми за рахунок середнього класу. Проблемним для Дж. Буша став 1990р. коли було досягнуто компромісу з Конгресом про одночасне скорочення державних розходів та збільшення податків. Це було найвище піднесення податків за всю історію країни.

Напередодні війни у Персидській затоці у 1991 р. рейтинг президента був лише 25%. Перемога в Іраку забезпечила підтримку 91% виборців, – досягнула максимуму. А через два місяці після закінчення війни в країні розпочалася економічна рецесія, тобто погіршення всіх економічних показників. На цьому тлі республіканська партія зазнала поразки на виборах 1992 р, після 12-річного періоду правління

Список використаної літератури

1. Иванян, Э. А. Рональд Рейган – хроника жизни и времени. М.: Мысль, 1991.
2. Історія держави і права Сполучених Штатів Америки: Новітній час (1914-2008 рр.) : Курс лекцій / О.М. Ригіна.- Дрогобич: Видавництво “ Коло”, 2011.326 с.
3. Трофанчук Г.І.Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб./Г.І.Трофанчук: -К.,2006.
4. Гедікова Н.П. “Ідейні та політико-правові засади лібералізму: світовий досвід та українська практика (політологічний аспект)”. Одеса: Оптимум, 2009, 330 с.
5. Страшнюк С.Ю. Матеріали до теми: “ Західна Європа.1954-2003 рр. ” Х.: : Вид.група “ Основа ”, 2004. 128с. (Серія “ Бібліотека ж-лу “ Історія та право знав-во”; Вип.1)
6. Газін В.П. Новітня історія країн Європи та Америки. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://pidruchniki.com.ua/106550913/istoriya/rosiyska.federatsiya_stanovleniya_rosiyskoyi_derzhavnosti. 2009.
7. Порівняльна політика. Основні політичні системи сучасного світу. За заг. ред. В.Бакірова, М.Сазонова. Х.: ХНУ ім. В.Н.Каразіна, 2008. – 717с.
8. Проблеми модернізації політичних систем сучасності: Монографія колективна: / М.І.Панов (кер. авт. кол.), За заг. ред. Л.М. Герасіної, О.Г. Данильяна. – Х.: Право, 2008.- 320 с.
9. Сивачев Н. В. Новейшая история США / Сивачев Н. В., Язьков Е. Ф – М.: Высшая школа, 1980. – 277 с.
10. Орлова Т.В. Історія сучасного світу (XV-XXI століття): навч.посіб. / Орлова Т.В. -К.: Вікар, 2008. 642 с.
11. Михайлов Б.В. Современный американский либерализм: идеология и политика: / Михайлов Б.В – М.: Наука, 1983. - 112 с.
12. Електронний ресурс: http://www.coldwar.ru/raegan/ronald_raegan.php: Рональд Рейган, персоналії.
13. Електронний ресурс: <http://www.polit.nnov.ru/2009/09/17/gistreaganomics25/> 17.09.2009 Мировой кризис и "рейганомика – XXI" или назад в будущее (Заметки по новейшей глобальной истории – часть 25). Автор: Маслов О.Ю.